

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ
КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: здобувачка IV курсу 431 групи, денної
форми навчання

Спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Освітньо-професійної програми Фінанси,
банківська справа та страхування

Артищенко Катерина Валеріївна

Керівник: Ковальов В.В., кандидат економічних
наук, доцент

Рецензент: Карнаушенко А.С., к.е.н., голова СФГ
“Олексієнко С.М.”

Івано-Франківськ, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти сутності операцій комерційних банків з фінансовими інструментами.....	5
1.1. Сутність поняття фінансові інструменти	5
1.2. Види та характеристика фінансових інструментів	8
1.3. Операції комерційних банків на ринку цінних паперів.....	13
РОЗДІЛ 2. Аналіз операцій умовного комерційного банку з фінансовими інструментами.....	19
2.1. Аналіз фондового ринку України	19
2.2. Характеристика діяльності банку та напрямки вкладання коштів банку в цінні папери.....	22
2.3. Оцінка динаміки та структури операцій банку з цінними паперами.....	25
РОЗДІЛ 3. Напрямки розвитку операцій комерційних банків з цінними паперами.....	31
3.1. Напрямки покращення державного регулювання діяльності банків на ринку цінних паперів.....	31
3.2. Напрямки розвитку банківських операцій з цінними паперами.....	34
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40
ДОДАТКИ	44

ВСТУП

Актуальність теми. Для підвищення темпів економічного зростання, особливо в сучасних умовах нестабільності, та для збільшення обсягу інвестицій необхідна ефективна робота фінансового ринку, особливо такого його сегменту як ринок фінансових інструментів. Ефективно функціонуючий ринок фінансових інструментів дає можливість мобілізувати вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб та направити їх у конкурентоспроможні галузі.

Провідну роль на фінансовому ринку, серед спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів відіграють комерційні банки. Саме діяльність банків на ринку фінансових інструментів дозволяє активізувати процес інвестування в реальний сектор національної економіки та залучити, як іноземний так і вітчизняний капітал, що стимулює розвиток економіки держави. Активізація діяльності банків на ринку фінансових інструментів має важливе значення для економічного розвитку нашої країни.

Предметом дослідження є операцій комерційних банків з фінансовими інструментами та напрями їх покращення.

Об'єктом дослідження є процес розвитку операцій комерційних банків з фінансовими інструментами.

Метою дослідження є напрямки розвитку операцій комерційних банків з фінансовими інструментами.

Реалізація поставленої мети вимагає **вирішення таких задач:**

- дослідити сутність поняття фінансові інструменти;
- розглянути види та характеристику фінансових інструментів;
- висвітлити операції комерційних банків на ринку цінних паперів;
- проаналізувати фондовий ринок України;
- охарактеризувати діяльності банку та напрямки вкладання коштів банку в цінні папери;
- здійснити аналіз оцінку динаміки та структури операцій банку з цінними

паперами;

- запропонувати напрямки розвитку операцій комерційних банків з цінними паперами.

Методи дослідження. В процесі здійснення дослідження були застосовані наступні наукові методи: метод теоретичного узагальнення, системно-логічний метод, методи обробки статистичної та фінансової інформації, абстрактно-логічний метод.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ З ФІНАНСОВИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ

1.1. Сутність поняття фінансові інструменти

Розвиток економіки неможливий без існування ефективного фінансового ринку, він забезпечує перерозподіл вільних фінансових ресурсів між секторами економіки із застосуванням власних інструментів. Знаходження в обігу якісних фінансових інструментів стимулює ділову активність суб'єктів господарювання, їх використання дає можливість нагромадити достатній обсягах капіталу та направити його на розвиток виробничого потенціалу. За допомогою фінансових інструментів власності суб'єкти господарювання мобілізують коштів, це сприяє підвищенню фінансової стабільності та незалежності.

Використання фінансових інструментів є операційною діяльністю різних спеціалізованих фінансово-кредитних інститутів, які обслуговують перерозподіл капіталу в різних формах та між різними суб'єктами фінансової системи.

Сьогодні існує багато трактувань та визначень щодо терміні «фінансові інструменти». Але певної методологічної єдності не має. Визначення авторів суперечать один одному, досліджуванні види фінансових інструментів не повні та дублюють визначення які зазначенні в нормативно-правових документах.

Перед тим як розглядати трактування поняття «фінансові інструменти» Абакуменко О. В., Лук'яшко П. О. пропонують «розділити підходи на п'ять основних груп:

- трактування фінансових інструментів як засобів реалізації фінансової політики;
- спроби розкрити сутність через перелік можливих видів фінансових інструментів;

- визначення фінансового інструменту як контракту, котрий обумовлює виникнення фінансового активу у одного суб'єкта та фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу в іншого суб'єкта;
- розкриття сутності фінансового інструменту через його функції;
- ідентифікація фінансових інструментів як правоутворюючих документів» [1, с. 321].

Сохацька О. вважає, що «фінансові інструменти – це товари та послуги фінансових інститутів, які стають доступними для клієнтів завдяки супутнім та підтримуючим товарам» [37, с. 18].

Чесноков В. ототожнює «ці інструменти із контрактом (угодою, договором), який одночасно призводить до виникнення або збільшення фінансового активу у одного підприємства та фінансового зобов'язання або власного капіталу у іншого» [41, с. 3].

Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С.І. під фінансовими інструментами розуміють «права і зобов'язання, які перебувають в обігу на ринку передусім у документарній формі. До них належать: цінні папери, валюта, ф'ючерси, опціони тощо» [24, с.507].

Загородній А. Г. та Вознюк Г. Л. визначають фінансові інструменти «як різноманітних видів ринкового фінансового продукту, зокрема, цінних паперів, грошових зобов'язань, валюти, ф'ючерсів і т. д.» [10, 240].

Підхомний О.М. розглядає «фінансовий інструмент як засіб обміну, розподілу і контролю ресурсів і (або) ризиків на основі реалізації відповідних прав та обов'язків» [29].

В НП(с)БО 134 вказується наступне тлумачення визначення поняття фінансовий інструмент «контракт, який одночасно приводить до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного суб'єкта державного сектору (суб'єкта господарювання) і фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу суб'єкта господарювання у іншого суб'єкта державного сектору (суб'єкта господарювання)» [25].

В таблиці 1.1 наведені інші наукові підходи до визначення економічної

сутності фінансових інструментів.

Таблиця 1.1

Підходи науковців до визначення економічної сутності фінансових інструментів

Автори	Тлумачення економічного змісту поняття «фінансовий інструмент»
Національний банк України [27]	Будь-який контракт, результатом якого є створення фінансового активу одного суб'єкта господарювання і фінансового зобов'язання або інструменту власного капіталу іншого суб'єкта господарювання; це контракт, за яким одночасно в одного суб'єкта господарювання виникає фінансовий актив, а в іншого – фінансове зобов'язання або інструмент власного капіталу; фінансові активи чи пасиви, які можна купувати й продавати на ринку та за допомогою яких здійснюється розподіл і перерозподіл створеного капіталу; юридичний документ, що відображує певні договірні взаємовідносини або який надає певні права
В. Унінець-Ходаківська, О. Костюкевич та О. Лятамбор [38, с. 29]	Різноманітні фінансові документи, які обертаються на ринку, мають грошову вартість і за допомогою яких здійснюються операції на фінансовому ринку
Н. Поляк [28, с. 45]	Це фінансові зобов'язання, інструменти капіталу або будь-які документи в письмовій формі, що мають грошову вартість або засвідчують грошові операції і передбачають одержання доходу після їх продажу чи передання

Узагальнивши підходи науковців сутності категорії «фінансовий інструмент», можливо визначити його як продукт фінансового ринку, що має форму договору (угоди), використовується суб'єктами господарювання для залучення фінансових ресурсів.

В процесі купівлі-продажу фінансових інструментів покупець купує права а продавець – отримує зобов'язання. Тобто в процесі здійснення операцій з фінансовими інструментами вони трансформуються для власника у фінансові активи, а емітент отримує зобов'язання (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Етапи перетворення фінансових інструментів на фінансові активи та зобов'язання

Також до фінансових інструментів відносять різні види ринкових продуктів, які мають природу фінансів, за їх допомогою відбувається перерозподіл грошових коштів. Їх використовують на фінансовому ринку, у зв'язку з цим їх поділяють на інструменти грошового, фондового ринку капіталу.

1.2. Види та характеристика фінансових інструментів

Фінансовий ринок є посередником в процесі руху фінансових ресурсів, він обслуговується фінансові інструменти, які пришвидшують обіг капіталу.

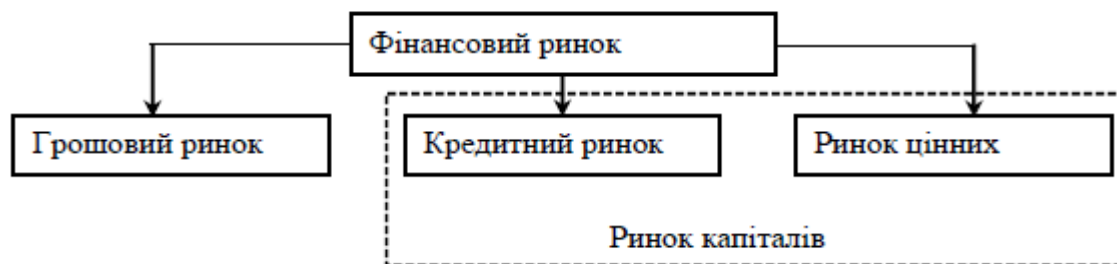
Залежно від строку обігу фінансових інструментів фінансовий ринок сегментують на грошовий ринок і ринок капіталів.

На ринку капіталів відбувається купівля-продаж довгострокових

кредитних ресурсів, цінні папери у яких строк обігу більше одного року.

На грошовому ринку здійснюються короткострокові депозитно-ощадні операції, які обслуговують, рух оборотного капіталу господарюючих суб'єктів, короткострокових ресурсів комерційних банків та інших установ та приватних осіб (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Структура фінансового ринку за строками обігу фінансових інструментів

Вітчизняному фінансовому ринку характерна обмежена кількість фінансових інструментів, ніж які використовуються у світовій практиці.

В законі України «Про цінні папери і фондову біржу» виділяють наступні їх групи: «пайові (акції та інвестиційні сертифікати), боргові (облігації підприємств, державні облігації, облігації місцевих позик, казначейські зобов'язання, ощадні (депозитні) сертифікати, векселі; іпотечні (іпотечні облігації, іпотечні сертифікати, заставні, сертифікати ФОН), приватизаційні, похідні, товаророзпорядчі цінні папери» [11].

Фінансові інструменти класифікуються за великою кількістю ознак: за видами фінансових ринків; за характером фінансових зобов'язань; за пріоритетною значущістю; за рівнем ризику; за рівнем регулювання та іншими ознаками додаток А.

Відмінності за якими науковці розглядають класифікацію фінансових інструментів виходять з їхніх характерних ознак.

Так, Рикова О. М. наводить класифікацію фінансових інструментів за Івасів Б. та Комар В. рисунок 1.3.

Рис. 1.3. Класифікація фінансових інструментів за Б. Івасів та В. Комар [34, с.87]

Івасів Б. та Комар В. класифікують фінансові інструменти групуючи їх основні та похідні. Основні фінансові інструменти вони також поділяють на інструменти позики та інструменти власності.

Також фінансових інструментів можливо згрупувати за характеристиками та умовно поділити на кількісні та якісні (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Групування характеристик фінансових інструментів

Кількісну характеристику – фінансового інструменту одержують шляхом

розрахунку та використовують для здійснення порівняння їх між собою за різними параметрами, а саме: ліквідністю, ризиком та дохідністю. Якісна характеристика фінансового інструменту – ця властивість не піддається математичним розрахункам, але впливає на кількісну характеристику.

В фінансовій практиці оцінка фінансових інструментів здійснюються за кількісною характеристикою.

Гроші це не фінансових інструментів, так само як і фінансові інструменти не є грошима. Влучною є думка Дж. Кейнса про відмінностей між фінансовими активами та грошима, беручі до уваги й фінансовими інструментами. Так Дж. Кейнс зазначає, що «суттєва різниця між грошима і всіма іншими активами (чи більшістю з них) полягає саме в тому, що для грошей їх премія за ліквідність перевищує витрати на утримання, тоді як витрати утримання інших активів перевищують їх премію за ліквідність. Грошові ресурси відображали б єдиний вид фінансових активів, якби не було цінних паперів. Саме за цих умов обсяг інвестицій завжди дорівнював би обсягу заощаджень» [14, с. 297].

В таблиці 1.2 наведена класифікація фінансових інструментів відповідно до інвестиційних якостей.

Таблиця 1.2

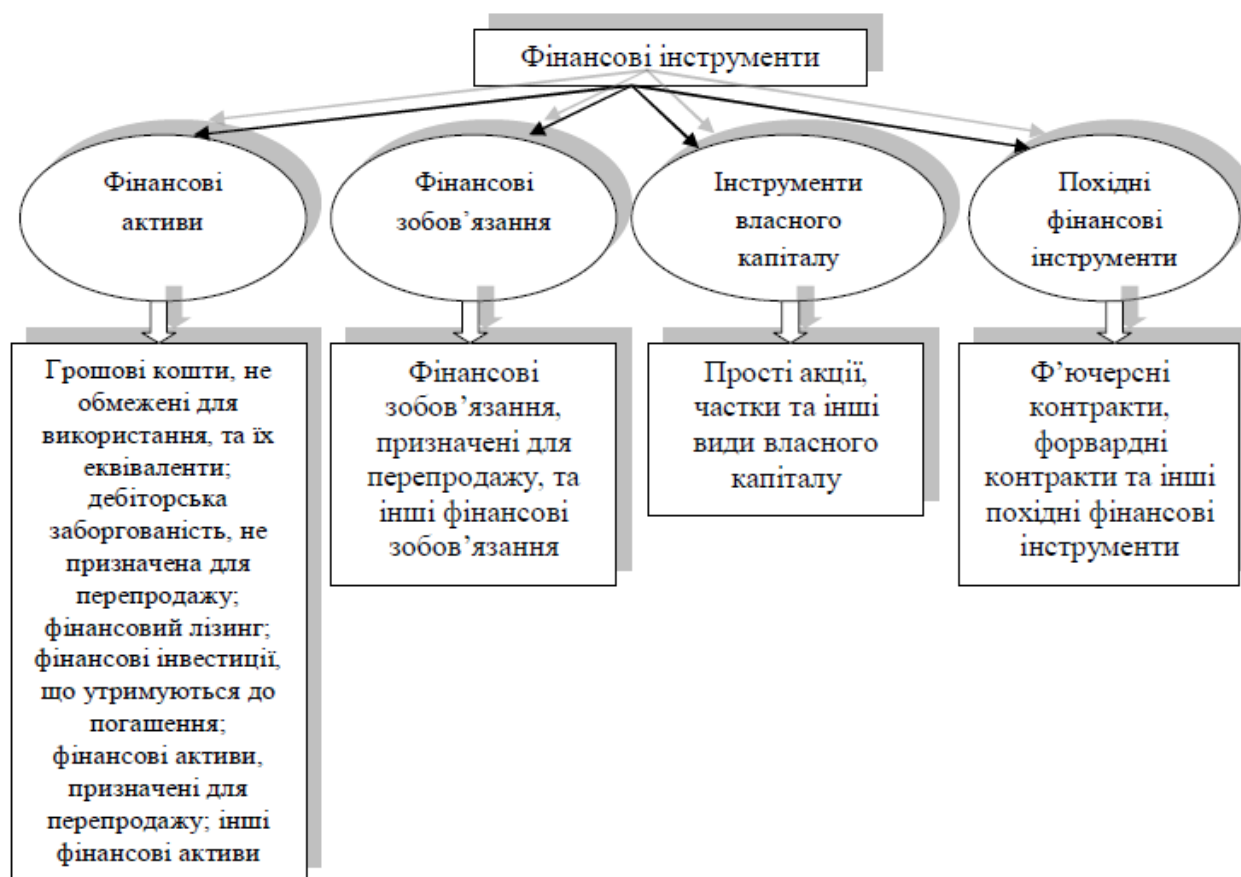
Класифікація фінансових інструментів за ознакою їх інвестиційних якостей [22, с. 112]

Ознака	Види
1. За ступенем передбачуваності інвестиційного доходу	1. Боргові цінні папери 2. Пайові цінні папери
2. За рівнем ризику, пов'язаним з характером діяльності емітента	1. Державні цінні папери 2. Цінні папери муніципальних органів 3. Цінні папери, емітовані банками 4. Цінні папери підприємств
3. За рівнями ризику та ліквідності, пов'язаними з періодом обігу фінансових інструментів	1. Короткострокові цінні папери 2. Довгострокові цінні папери
4. За рівнем ліквідності, пов'язаним з характером випуску фондових інструментів та обігу	1. Іменні цінні папери 2. Цінні папери на пред'явника

Характерною ознакою фінансових інструментів є те, при проведенні

операцій з ними суб'єкти господарювання можуть отримувати доходи у вигляді: відсотків, курсової різниці, дивідендів тощо. У зв'язку з цим їх і розглядають також як інструменти інвестування. Так, Ігнатенко А. та Кабанов В. розуміють під фінансовою інвестицією «господарську операцію, яка передбачає придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших інструментів» [13, с.33].

Найбільш повна класифікація фінансових інструментів представлена в НП(с)БО 134 та наведена на рисунку 1.5.

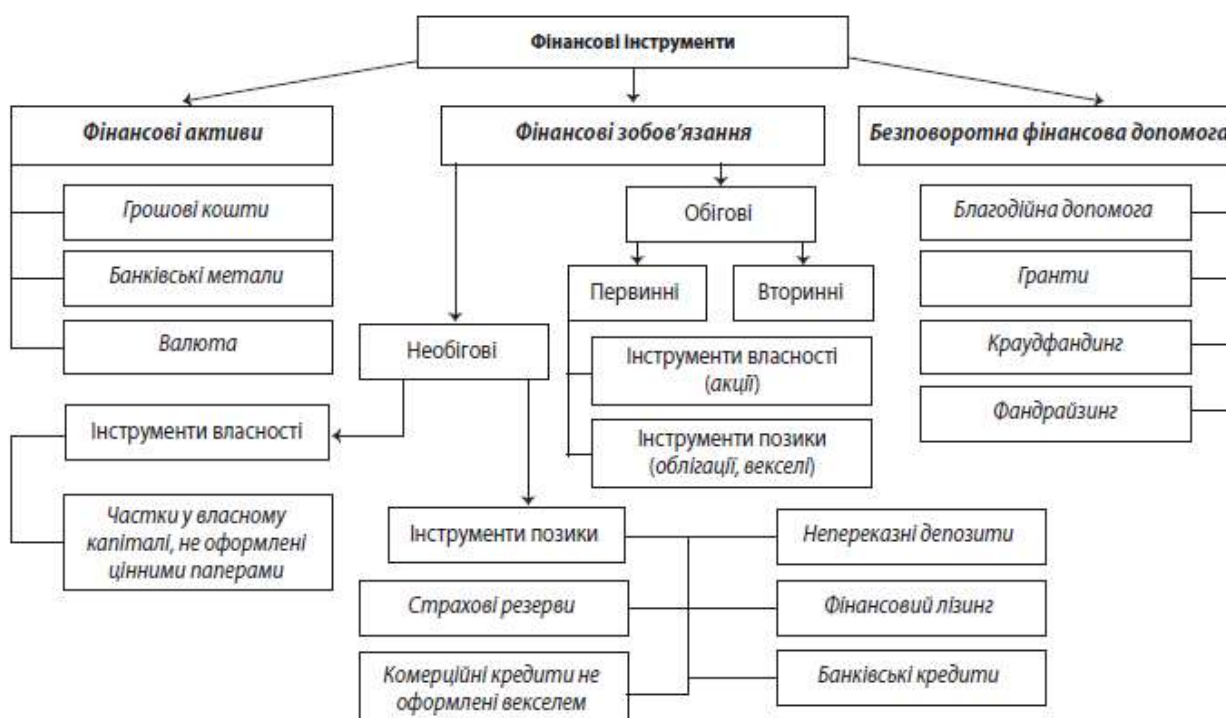

Рис.1.5. Класифікація фінансових інструментів згідно з НП(с)БО 134 [25]

Відповідно до НП(с)БО 134 виокремлюють: фінансові активи, інструменти власного капіталу, фінансові зобов'язання та похідні фінансові інструменти.

На рисунку 1.6 представлено види фінансових інструментів виходячи з

взаємовідносин які складаються між суб'єктами господарювання.

Рис. 1.6. Види фінансових інструментів за змістом взаємовідносин між учасниками [1, с. 325]

Природа фінансових інструментів пов'язана з коштами. Вони є інструментом акумуляції грошових накопичень суб'єктів ринку які вони спрямовують на розширене відтворення. Система класифікації фінансових інструментів в сучасних умовах постійно вдосконалюється та модернізується, тому що це основна вимога динамічних систем, якою є фінансовий ринок. Такі перетворення пов'язані зі змінами в законодавстві, використанням досвіду розвинених країн світу, методами управління фінансовим ринком та іншими факторами.

1.3. Операції комерційних банків на ринку цінних паперів

Комерційні банки є активними учасниками фінансового ринку. Вони проводять операції з різними видами фінансових інструментів на різних сегментах ринку.

Діяльність комерційних банків на ринку цінних паперів різноманітна. Вони можуть виступати як у ролі емітентів або інвесторів, чи бути фінансовими посередниками на ринку, також можуть професійно здійснювати діяльність з цінними паперами.

Ринок цінних паперів є структурним елементом фінансового ринку. Мацук З.А. вказує на те «що структура ринку цінних паперів, з одного боку, являє собою внутрішній каркас ринку та характеризує порядок розташування та питому вагу її структурних елементів у межах системи ринку цінних паперів. З іншого боку, вона зумовлює організацію структурних елементів, які є похідними щодо основних економічних суб'єктів ринку. У цьому аспекті вона виступає як інфраструктура» [39, с. 220].

Як зазначають Харун О.А. та Грицина Л. А. «у світовій практиці виділяють три основні моделі організації фондового ринку: американську, європейську та змішану» [40, с.699]

Понеділко О. вказує на те, що «За американської моделі банкам заборонено займатися деякими видами професійної та непрофесійної діяльності на фондовому ринку. Інвестиційні банки, фонди, компанії займають центральне місце на американському фондовому ринку. Ця модель характеризується здійсненням державою жорсткого регулювання та нагляду за поведінкою на ринку учасників угод із цінними паперами. Для США властиве повне розмежування між комерційною та інвестиційною діяльністю банків» [30, с. 5].

Антонюк Л.Л. відзначає, що «американська модель у кінцевому вигляді є тільки в США. Європейці дають їй високу оцінку ефективності. Ця модель є зразком для наслідування для багатьох країн, які прагнуть створити у себе цивілізований фондовий ринок. Сильний бік регулювання американського фондового ринку – це створення спеціального інституту: комісії з цінних паперів і бірж, що забезпечує досягнення поставлених цілей» [2, с. 159].

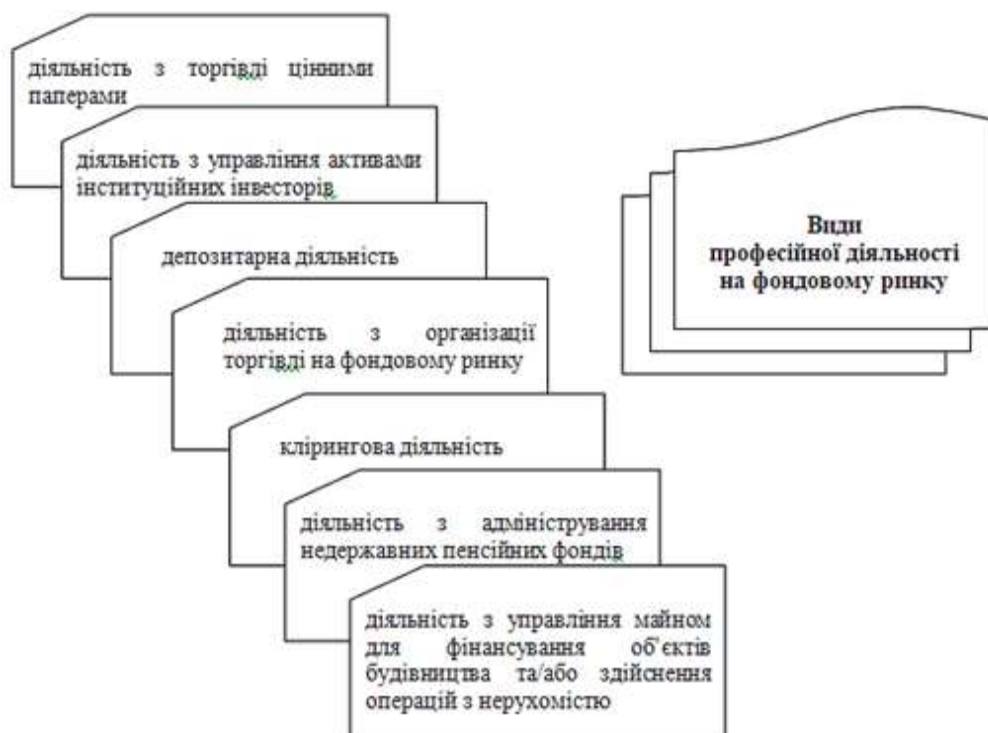
Навроцька Н. говорить про те, що «найяскравішим прикладом європейської моделі є модель фондового ринку Німеччини, тому її часто називають «німецька». Також така система діє у Великобританії, Швейцарії,

Бельгії, Італії, Австрії тощо» [26, с. 146].

Вітчизняний фондовий ринок об'єднує риси американської та європейської моделей.

В банківській практиці досі немає єдиного системного підходу до класифікації банківських операцій пов'язаних з цінними паперами.

На рисунку 1.7 наведені види професійної діяльності на фондовому ринку.

Рис. 1.7. Види професійної діяльності на фондовому ринку

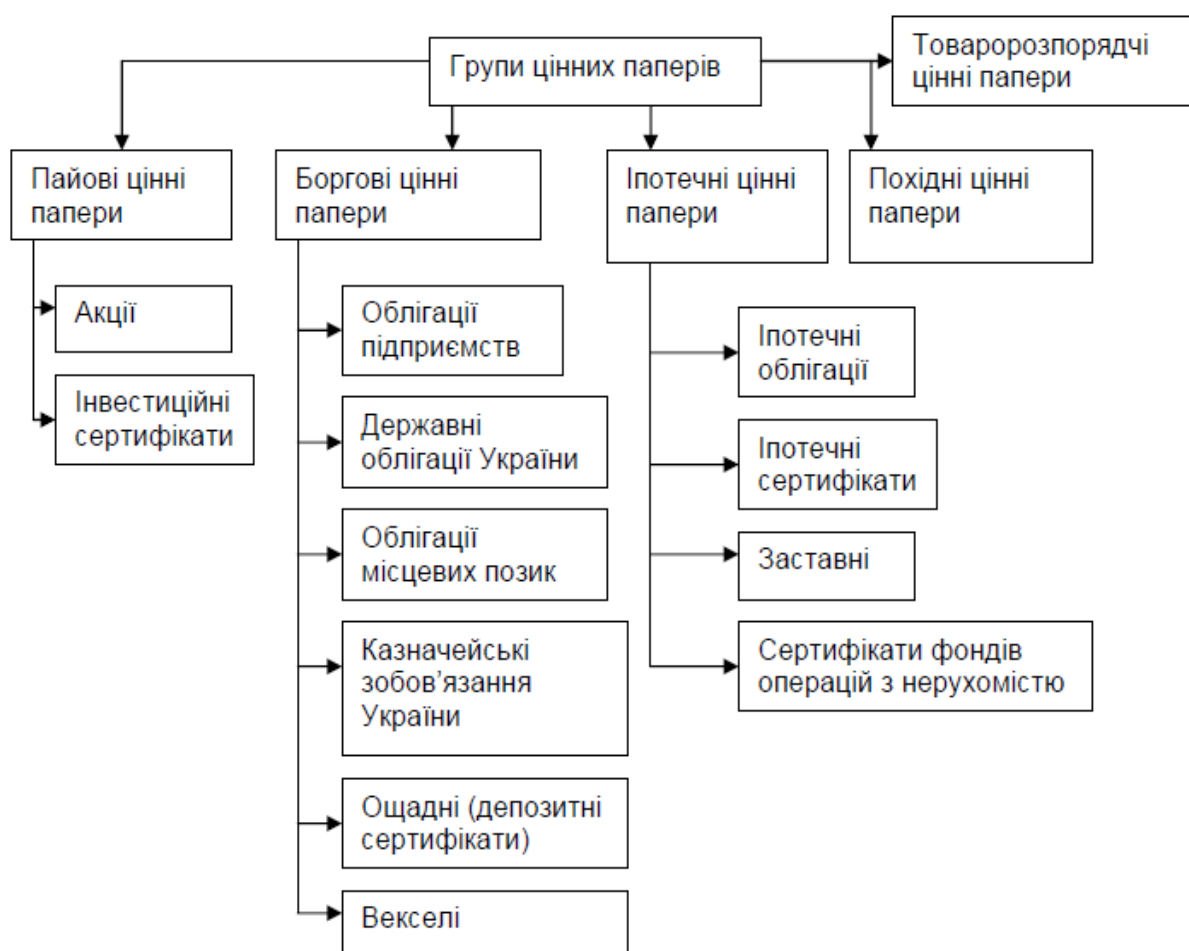
Згідно з Законом України «Про банки та банківську діяльність» «Банк, крім надання фінансових послуг, має право здійснювати також діяльність щодо:

- інвестицій;
- випуску власних цінних паперів;
- зберігання цінностей (у тому числі щодо обліку і зберігання цінних паперів та інших коштовностей, конфіскованих (заарештованих) на користь держави та/або визнаних безхазяйними) або надання в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа;
- інкасації коштів та перевезення валютних цінностей;

- надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських та інших фінансових послуг;

- надання послуг адміністратора за випуском облігацій відповідно до Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки"» [12].

На рисунку 1.8 наведені операції за групами цінних паперів за якими, відповідно до законодавства України, комерційні банки можуть здійснювати свою діяльність.

Рис. 1.8. Схема груп цінних паперів, що здійснюють обіг в Україні

Специфічною рисою комерційних банків, яка дає їм змогу отримувати доходи на ринку цінних паперів в порівнянні з іншими спеціалізованими кредитно-фінансовими інститутами, є великий перелік операцій, які проводять установи банків з фінансовими інструментами.

На рисунку 1.9 наведена класифікація операцій комерційних банків з цінними паперами.

Рис. 1.9. Класифікація банківських операцій з цінними паперами

Комерційний банк здійснюють операції на фондовому ринку в залежності від визначеної мети.

Задля збільшення або формування власного капіталу або залучення ресурсів для проведення активних операціях комерційні банки здійснюють емісійні операції (емісію векселів; випуск акцій і облігацій; випуск депозитних та ощадних сертифікатів).

Якщо, мета одержання прибутку від операцій з цінними паперами, або участі у статутному капіталі суб'єктів господарювання, або забезпечення контролю над власністю господарюючого суб'єкта комерційний банк може здійснювати інвестиційні операції (арбітражно-дилерську діяльність; купівлю акцій).

Метою є одержання доходу у вигляді комісійних винагород, то комерційний банк проводить наступні операції або діяльність: андеррайтинг;

брокерська діяльність; діяльність з управління цінними паперами; клірингова діяльність; депозитарна діяльність; реєстраторська діяльність; діяльність з обслуговування операцій клієнтів з цінними паперами.

Комерційні банки на ринку цінних паперів виступають у ролі емітентів, інвесторів, також надають різного види послуг своїм клієнтам: посередницькі, консалтингові та інші послуги. Емісійна діяльність комерційних банків дає їм змогу вирішувати питання пов'язані з власною капіталізацією, та дотримуватися вимог які встановлює НБУ. Якщо комерційні банки виступають у ролі інвестора, вони залучають акумульовані кошти фізичних та юридичних осіб на фондовий ринок країни, що дає можливість спрямовувати фінансові ресурси в пріоритетні галузі економіки країни.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙ УМОВНОГО КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ З ФІНАНСОВИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ

2.1. Аналіз фондового ринку України

Фондовий ринки країни є інструментом регулювання її фінансової системи. Він пов'язаний з державними фінансами та з фінансовими ринками. Фондові ринки в розвинених країн ефективно та на оптимальних умовах залучають вільний капітал в економіки своїх країн. Збільшуючи фінансові ресурси конкурентоспроможних галузей, він активізує науково-технічний прогрес та стимулює зростання економіки.

Сьогодні в Україні ще триває процес становлення фондового ринку, але для його ефективного функціонування необхідно:

- удосконалити існуючу законодавчу базу відносно питань регулювання діяльності суб'єктів ринку цінних паперів;
- здійснити ефективне збільшення кількості страхових операцій на фондовому ринку, задля мінімізації ризиків для його учасників.

В таблиці 2.1 наведений обсяг та кількість випусків акцій які зареєстровані Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку в період з 2019 року по 2021 рік.

Таблиця 2.1

Обсяг та кількість випусків акцій, зареєстрованих Комісією

Показники	2019	2020	2021
Обсяг випуску акцій, млн. грн.	63539,38	32982,80	42884,28
Кількість випусків, шт	78	71	86

Джерело [31,32,33]

Обсяг емісії цінних паперів, які зареєстровані Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку у 2019 року, склав 112,68 млрд. грн., це на 52,3 млрд. грн. більше порівняно з 2018 роком.

Протягом 2019 року Комісія зареєструвала 78 випусків акцій на загальну

суму 63,5 млрд. грн. В порівнянні з 2018 роком обсяг зареєстрованих емісій акцій зріс на 41,3 млрд. грн.

Обсяг емісії цінних паперів, які зареєстровані Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку у 2020 року, склав 113,4 млрд. грн., це на 79 млн. грн. менше у порівнянні з 2019 роком.

Протягом 2020 року Комісія зареєструвала 71 емісію акцій на загальну суму 32,98 млрд. грн. В порівнянні з 2019 роком обсяг зареєстрованих емісій акцій зменшився на 30,56 млрд. грн.

Обсяг емісії цінних паперів, які зареєстровані Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку у 2021 році, склав 112,39 млрд. грн., що на 1,01 млрд. грн. менше у порівнянні з 2020 року.

Протягом 2021 року Комісія зареєструвала 86 емісій акцій на загальну суму 42,88 млрд. грн. В порівнянні з 2020 роком обсяг зареєстрованих емісій акцій зріс на 9,9 млрд. грн.

Серед великих за обсягом емісії акцій, що вплинули на загальну структуру зареєстрованих емісій у 2019 році - ПрАТ «Л-Капітал» на загальну суму 394,3 млн. грн.; у 2020 році - АТ «Таскомбанк» на 1657 млн. грн. та ПрАТ «КИЇВСЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА "РОШЕН"» на 1 млрд. грн.; в 2021 році ПАТ "Українські енергетичні машини" - 1,31 млрд. грн. та АТ «Українські національні авіалінії» - 0,5 млрд. грн.

В таблиці 2.2 наведений обсяг випуску облігацій суб'єктами господарювання.

Таблиця 2.2

**Обсяг та кількість випусків облігацій підприємств, зареєстрованих
Комісією**

Суб'єкти господарювання		2019	2020	2021
Обсяг випуску облігацій	Підприємства (крім банків та страхових компаній)	11006087404	32749	9779,08
	Банки	200,00	200	200
	Страхові компанії	0	0	0
	Загальний обсяг зареєстрованих випусків	11206087404	32949	9979,08

Кількість випусків, шт		88	96	113

Джерело [31,32,33]

Комісією протягом в 2019 року зареєстровано 88 випусків облігацій суб'єктами господарювання на загальну суму 11,2 млрд. грн. В порівнянні з 2018 року обсяг випусків облігацій суб'єктів господарювання зменшився на 4,2 млрд. грн. Протягом 2020 року Комісією зареєстровано 96 випусків на суму 32,95 млрд. грн. Порівняно з 2019 року обсяг випусків облігацій зріс на 21,74 млрд. грн. Протягом 2020 року було зареєстровано 9 випусків облігацій суб'єктами господарювання в іноземній валюті на - 9,4 млн. доларів та 3 випуски на - 3 млн. євро. Протягом 2021 року зареєстровано 113 випусків облігацій на 9,98 млрд. грн. У порівнянні з 2020 року обсяг зменшився на 22,97 млрд. грн.

В період 2019-2021 років Комісією було зареєстровано випуски інвестиційних сертифікатів пайових інвестиційних фондів: у 2019 році - 12,95 млрд. грн.; 2020 р. - 5,05 млрд. грн.; 2021 році ця сума становила 7,53 млрд. грн.

Насамперед фондовий ринок необхідно оцінити виходячи з обсягів біржової торгівлі фінансовими інструментами.

В таблиці 2.3 наведений обсяг біржових контрактів з цінними паперами.

Таблиця 2.3.

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами, млн. грн.

Організатори торгівлі	2019	2020	2021
ПФТС	114757,95	131534,53	221543,78
Перспектива	186363,23	201455,17	217113,06
УБ	3840,18	2413,95	13290,61
УМВБ	4,36	6,77	13,12
Усього	304965,73	335410,42	451960,57

Джерело [31,32,33]

За результатами торгів на організованому ринку протягом січня-грудня 2019 року обсяг біржових контрактів з цінними паперами склав 305 млрд. грн.

Протягом 2019 року порівняно з 2018 роком обсяг біржових контрактів з

цінними паперами зріс на 16,9%, в 2020 року обсяг склав 335,41 млрд. грн., що на 10% більше ніж у 2019 році. У 2021 року обсяг торгів фінансовими інструментами склав 451,96 млрд. грн., цей показник у порівнянні з 2020 роком збільшився на 34,75%.

В таблиці 2.4 наведений обсяг біржових контрактів за видами фінансових інструментів.

Таблиця 2.4

Обсяг біржових контрактів за видами фінансових інструментів

Фінансові інструменти	2019	2020	2021
Акції	337,80	594,13	591,08
Акції іноземного емітента	25,68	6,95	104,16
Облігації підприємств	8761,87	927,56	2395,05
Державні облігації України	295249,47	328653,97	443756,88
Облігація внутрішніх місцевих позик	5,41	3856,51	1916,04
Облігації іноземної держави	44,16	4,09	228,06
Інвестиційні сертифікати	331,81	50,85	15,74
Деривативи	209,54	2,82	-
Ф'ючерсний контракт	-	23,37	37,17
Опціонний сертифікат	-	59,82	22,15
Облігація іноземного емітента	-	71,36	109,44
Усього	304965,73	335410,42	451960,57

Джерело [31,32,33]

В 2019 році найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами зафіксовано з державними облігаціями України на суму 295 млрд. грн., тобто 96,81% від усього обсягу біржових контрактів. В 2020 році

Найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами зафіксовано з ОВДП – 328,7 млрд. грн. – це 98% від загального обсягу біржових контрактів. В 2021 році. Найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами зафіксовано з ОВДП – 443,76 млрд. грн., це 98,18% від загального обсягу торгів .

2.2. Напрямки вкладання коштів банку в цінні папери

Філія - Херсонське обласне управління ВАТ «Державний ощадний банк України» (ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України») має високу оцінку

з своєї роботи з боку рейтингового агентства "Кредит-Рейтинг", присвоївши банку довгостроковий кредитно-інвестиційний рівня – ВВВ з прогнозом - стабільний. Комерційний банк має стратегію свого розвитку, що передбачає посилення співпраці з суб'єктами господарювання всіх форм власності та з населенням, подальший розвиток нових сучасних послуг для того щоб задовольнити потребу клієнтів, а також вдосконалення своєї організаційної структури.

Мета діяльності ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» це отримання прибутку. Предметом його діяльності є здійснення банківських операцій та послуг на ринку, на підставі дозволу, здійснення організації та координації роботи своїх відділень. Відповідно дозволу на здійснення діяльності філія здійснює наступні банківські операції: розрахунково-касове обслуговування; кредитування суб'єктів господарювання; неторговельні операції з валютними цінностями; операції з цінними паперами; управління грошовими коштами за дорученням клієнтів.

Стратегічним напрямком роботи банку є його розвиток, збільшення власного капіталу, акумуляція фінансових ресурсів, розширення банківських послуг. ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» в 2020 році продовжила динамічно і стабільно розвиватися, збільшуючи обсяги кредитування та надання банківських послуг.

Структуру активів та пасивів ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» відображає на в таблиці 2.5. Чисті активи ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» збільшились на 215 млн. грн. (14,6%) та становлять 1681,1 млн. грн. Загальний кредитний портфель становить по філії 141 млн. грн., він збільшився на 25,5 млн. грн. (22,07%), проти 2010 році, існує падіння обсягів кредитування. Зобов'язання склали 1566 млн. грн., це на 209 млн. грн. більше ніж у 2019 році та на 562,8 млн. грн. в порівнянні з 2018 роком майже на 56%.

Таблиця 2.4

Оцінка основних показників діяльності ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» у за 2018-2020 рр, тис. грн

Показники	2018	2019	2020	Відхилення 2020 рік проти		Темп зростання % 2020 рік проти	
				2018	2019	2018	2019
Активи банку	1350,0	1466,1	1681,1	+331,1	+215	124,52	114,46
Кредити та заборгованість клієнтів	150,0	115,5	141,0	-9,0	+25,5	94,0	122,07
Частка кредитів в активах %	11,1	7,87	8,38	-2,72	+0,51	75,5	106,48
Цінні папери на продаж, у т.ч інвестиційні	230,0	300,0	330,0	+100,0	+30,0	143,4	110
Частка цінних паперів в активах банку %	17,03	20,46	19,63	+2,6	-0,83	115,26	95,94
Основні засоби	224,0	185,7	154,8	-69,2	-30,9	69,10	83,36
Частка основних засобів в активах %	16,59	12,66	9,21	-7,38	-3,45	55,51	72,75
Зобов'язання банку	1003,2	1357,0	1566,0	+562,8	+209,0	156	115,4
Частка зобов'язань у пасивах %	74,31	92,55	93,15	+18,84	+0,6	125,35	100,64
Акціонерний капітал	110,5	109,1	115,1	+4,6	+6,0	104,16	105,49
Частка акціонерного капіталу у пасивах %	8,18	7,44	6,84	-1,34	-0,6	83,62	91,93
Нерозподілений прибуток	2,2	1,5	6,1	+3,9	+4,6	277	406,0

Вартість цінних паперів на продаж у 2020 році становить по ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» 330 млн. грн., це на 30 млн. грн. більше ніж в 2019 році та на 100 млн. грн. більше ніж в 2018 році. Темп зростання складає 110 % та 143% відповідно.

Структура активів ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» в 2020 році становить:

- надані кредити 8,3%, це більше ніж в 2019 році на 0,5% та менше у порівнянні з 2018 році на 2,7%;

- частина цінних паперів в активах комерційного банку збільшилася з 17% в 2018 році до 19,6% тоді як в 2019 році є зростання до 20,4%;

- частина основних засобів в активах комерційного банку зменшується з 16,5% до 9,2%.

У зв'язу з цим, відбулися структурні зміни в активах ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» зменшилася частина кредитування та робота комерційного банку з операціями пов'язаними з інвестиційними вкладеннями та продажем-купівлею цінних паперів. Були реалізовані основні засоби які не використовувалися або були здані в оренду, що зменшило їх частину в активах комерційного банку.

Пасиви ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» складаються з акціонерного капіталу та зобов'язань. Акціонерний капітал ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» дорівнює в 2020 році 115,1 млн. грн., порівняно з 2019 роком він збільшився на 5,4% або на 6 млн. грн., в порівнянні з 2018 роком зріс на 4,6 млн. грн. або на 4,16%.

Розвиток комерційного банку протягом 2020 року створив умови для досягнення наступних фінансових результатів: по ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» отримав 6,1 млн. грн. прибутку, це на 4,6 млн. грн. або в 3,9 раз більше ніж у 2020 році.

Для діяльності ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» характерні різні види банківської діяльності, що забезпечує банку зростання активів та його прибутковій роботі.

2.3. Оцінка динаміки та структури операцій банку з цінними паперами

Операції ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» з цінними паперами включають в себе купівлю та продаж, зберігання, управління та розрахунки за дорученням, та консалтингові послуги.

В таблиці 2.5 представлена динаміка показників діяльності ФХОУ ВАТ

«Державний ощадний банк України» з вкладень у цінні папери.

Таблиця 2.5

Динаміка показників діяльності ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» з вкладень у цінні папери

Дата	Вкладення в цінні папери (млн. грн.)	Абсолютна Зміна	Темп росту	Темп приросту	Абсолютне значення 1% приросту
2018	438,9	-	-		
2019	440,1	+1,2	100,4	+0,4	4,39
2020	366,9	-7,3	83,18	-16,8	4,40

Сума вкладень банку в цінні папери (без операцій по зберіганню) в 2018 році дорівнює 438,9 млн. грн. В 2019 році сума вкладених коштів на ринку цінних паперів збільшилася на 1,2 млн. грн., або на 0,4%. В 2020 році загальна сума по операціях з цінними паперами зменшилася на 7,3 млн. грн. або на 16,8%.

Вкладення в цінні папери банку у відсотках до банківських активів має тенденцію до зниження, у порівнянні з 2019 роком ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» спостерігається зростання суми сукупних активів.

Проведений аналіз вказує про загальну тенденцію до збільшення ролі комерційних банків як фінансових посередників та основного суб'єкта ринку фінансових послуг пов'язаного з операціями цінними паперами.

Обсяг продажу цінних паперів комерційним банком в 2020 році склав 180 млн. грн., це менше ніж у 2019 році на 20 млн. грн., але більше у порівнянні з 2018 роком, у зв'язку з цим можливо стверджувати що не існує стабільної тенденції яка встановлюється вимогами ринку щодо регулювання пропозиції грошей. ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» здійснює свою діяльність у напрямку збільшення операцій пов'язаних з формуванням інвестиційного портфеля в цінних паперах, як за дорученням клієнтів, так і від

власного ім'я. Також застосовуються операції з рефінансування та купівлі-продажу цінних паперів.

Загальний обсяг продажу цінних паперів ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» у 2019 році зріс на 53% , але у 2020 році зменшився з 200 млн. грн. до 180 млн. грн. З'ясувати тенденцію не можливо, у зв'язку з тим що обсяги операцій залежать від ситуації яка складається на ринку цінних паперів під впливом попиту, якій не є еластичним.

ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» проводить свою діяльність і на вторинному ринку. Данні операцій дають можливість банку підтримувати власний інвестиційний портфель. Але існує стійка тенденція до зменшення обсягів операцій пов'язаних зі зберіганням, вони зменшуються з 800 млн. грн. у 2018 році до 250 млн. грн. у 2020 році, таке зменшення складає приблизно 3,2 рази.

Аналіз структури операцій ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» з цінними паперами наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Структура операцій з цінними паперами по Філії - Херсонського обласного управління ВАТ «Державний ощадний банк України» за 2018-2020 рр.

Види операцій	2018 рік		2019 рік		2020 рік	
	сума млн. грн.	% до підсумку	сума млн. грн.	% до підсумку	сума млн. грн.	% до підсумку
Емісія	32	2,56	20	1,96	10	1,28
Купівля	88	7,04	100	9,78	150	19,2
Продаж	130	10,4	200	19,6	180	23,05
Зберігання	800	64,0	500	48,9	250	32,0
Управління за дорученням	100	8,0	100	9,78	100	12,8
Консалтингові послуги	1,5	0,12	2	0,2	1	0,13
Розрахунки за дорученням	98,5	7,88	100	9,78	90	11,5
Усього	1250	100	1022	100	781	100

Наведені розрахунки в таблиці 2.6 вказують, на те що відбуваються зміни у структурі операцій ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України». Велика частка в операціях банку з цінними паперами належить їх продажу та зберіганню. Частина операцій зберігання в 2018 році - 64%; в 2019 році склала 48,9%, яка в 2020 році зменшилася до 32% та є найбільшою, але існує тенденція до скорочення цих операцій.

Частина операцій по ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» яка стосується продажу складає в 2020 році 23% це більше ніж в 2019 році, можна вказати на те що банк активізував роботу з продажу цінних паперів. Зросла також частина операцій по ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» з придбанням цінних паперів з 9,7% до 19%, це також вказує на активізацію цих операцій.

Малою є частка емісії та консалтингових послуг по ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України», які коливаються в межах 1-2%. Проте зростає частина операцій з управління за дорученнями з 8% до 12,8% та проведення розрахунків за дорученнями з 7% до 11%, тобто банк активно працює посередником на ринку цінних паперів, при цьому збільшуючи обсяги операцій з цінними паперами.

ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» активно працює на ринку цінних паперів здійснюючи інвестиційну діяльність в акції, облигації, ощадні сертифікати та векселя. ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» працює на первинному та вторинному ринку цінних паперів.

Доходи ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» формується за рахунок комісійної винагороди від угод які укладаються.

Операції пов'язані з торгівлею цінними паперами обумовлені з розголошенням інформації про емітента цінних паперів та оприлюднення інформації про його фінансовий стан. У зв'язку з цим ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» висвітлює вигоди, які будуть мати власники акцій. Висвітлена інформація ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України»

спрямовується на залучення покупців акцій для використання додаткового капіталу та зростання ділової активності.

Обсяг угод за 2018-2020 роках наведений в таблиці 2.7, свідчать про те що акції менш вразливі від скорочення доходу.

Таблиця 2.7

**Обсяг виконаних угод за видами цінних паперів по Філії -
Херсонського обласного управління ВАТ «Державний ощадний банк
України» за 2018-2020 рр, (тис. грн.)**

Види цінних паперів	2018 рік	Питома вага (%)	2019 рік	Питома вага (%)	2020 рік	Питома вага (%)
Акції	11543,3	24,42	193611	28,40	34244,2	31,54
Векселі	21815,3	55,59	301020	44,15	50211,3	26,24
Депозитні сертифікат НБУ	253,5	0,65	2 624,3	3,85	102,0	0,09
Деривативи	17,8	0,04	100,4	0,15	192,6	0,18
Інвестиційні сертифікати	371,3	0,95	597,2	0,88	315,8	0,29
Облігації державні внутрішні	1597,5	4,07	9772,8	14,33	9137,3	8,41
Облігації державні зовнішні	952,1	2,43	27,2	0,04	257,4	0,24
Облігації місцевих позик	1,8	0,00	0,0	0,00	0,5	0,00
Облігації підприємств	220,1	0,56	889,5	1,30	2161,2	1,99
Ощадні сертифікати	2468,8	6,29	4706,5	6,90	11411,6	10,51
Казначейські зобов'язання	-	-	-	-	556,1	0,51
Усього	39241,5	100,0	681810	100,0	108590	100,0

У період 2018-2020 роках основне місце в загальному обсязі угод з цінними паперами по ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» належить акціям. Їх частка у загальному обсязі угод становить 31,5%. Збільшення кількості угод з акціями сталося за рахунок торгівлі ними, а саме за рахунок збільшення кількості емітентів, це вказує на те що акції користуються попитом.

Вітчизняний ринок цінних паперів поки ще неінтегрований у світовий

фінансовий ринок у зв'язку з непривабливістю для фізичних осіб, частина яких на ринку складає лише 1,5%. Також ще одною з причин є те, що велика частина операцій з цінними паперами здійснюється не на організованому ринку, частина якого у 2019-2020 роках та становить лише 6% від всього обсягу угод.

Розглядаючи портфель цінних паперів банку на портфель продажів та інвестицій, можливо визначити частину та динаміку окремо взятого виду цінних паперів. Такий поділ дає можливість оцінити якість портфелю фінансових інструментів невідомої емісії.

Обсяг операцій з цінними паперами ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» на продаж становить на 2020 рік становить 180 млн. грн., а частина операцій на продаж 23%. В інвестиційному портфелі ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» велика частина державних цінних паперів, це вказує на високий їх рівень ліквідності.

Але кількість цих цінних паперів є невеликою, це вказує на низьку дохідність інвестиційного портфеля ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України».

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

3.1. Напрямки покращення державного регулювання діяльності банків на ринку цінних паперів

Фондовий ринок виконує специфічні функції в фінансовій політиці будь якої країни. Його активний розвиток призводить до підвищення його функціональності що є одним із пріоритетних завдань державної економічної політики.

Як зазначає Алейнікова Н.М. «Інфраструктура фондового ринку України представлена значною кількістю професійних учасників, серед яких найбільш важливою ланкою є організатори торгів – фондові біржі, діяльність яких спрямована на створення організаційних, технологічних, інформаційних, правових та інших умов для збирання та поширення інформації щодо попиту та пропозиції, проведення регулярних торгів фінансовими інструментами та вирішення спорів між членами організатора торгів тощо» [3, с. 145]

Фондовий ринок нашої країни розвивається еволюційним шляхом, використовуючи досвід розвинутих країн світу. Так і комерційні банки знаходяться під впливом світового досвіду, але структура та функціонування банківських систем різняться. Незважаючи на те, що кожній банківській системі притаманна своя специфіка у всіх їх є спільні риси, які державного контролю та нагляду за діяльністю банків.

У кожній країні функціонує своя система банківського контролю та нагляду, що зумовлено особливостями історичного розвитку, а також політико-економічними факторами.

В Сполучених Штатах Америки нагляд за діяльністю комерційних банків проводить Федеральна резервна система. Голова Ради ФРС співпрацює з Секретарем казначейства, головою ради економічних консультантів яка

функціонує при Президентів США.

Також, до органів державного контролю і управління банківської діяльності, входять: підрозділ казначейства США, Федеральна корпорація страхування депозитів, а також комісії штатів з банківської діяльності.

Банківська система Німеччини включає в себе центральний банку та розгалужену мережу комерційних банків. В ній функціонують правові установи, які здійснюють нагляд за діяльністю комерційних банків та дотриманням ними закону про кредитну систему.

Банківська системи Японії характеризується залежністю функціонування комерційних банків від економічної політики держави. Вони здійснюють інвестиції за межі країни під гарантії урядів та в країни зі стабільним законодавством а також стійким внутрішньополітичним станом [7, с. 31].

В нашій країні функціонує «змішана» модель фондового ринку за якою комерційні банки проводять як традиційну так і інвестиційну банківську діяльність.

Наша держава проголосила курс на європейську інтеграцію, також наш фондовий ринок та його суб'єкти не можуть розвиватися без використання європейського досвіду та не використовувати світові досвід трансформації ринків капіталу.

Але фондовий ринок ЄС розвивався у кожній окремій країні базуючись на власних правилах та законах, які різняться між собою. Дана ситуація заважає формуванню єдиного фондового ринку ЄС та створення якісного економічного простору [15]. У зв'язку з правилами Європейського Союзу щодо забезпечують функціонування фондового ринку в країнах ЄС є прийнятний принцип переваги національного законодавства.

У зв'язку з цим розвиток фондового ринку України орієнтується на досвід країн Європейського Союзу та враховує особливостей власного законодавства які наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Основні закони у сфері правового регулювання фондового ринку
України та ЄС**

ЄС	Україна
Директива 2004/39/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 квітня 2004 р. щодо ринків фінансових інструментів.	Закон України від 23.02.2006 р. «Про цінні папери та фондовий ринок».
Директива Ради 85/611/ЄЕС про узагальнення законів, що стосуються інститутів спільного інвестування.	Закон України від 15 березня 2001 р. «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)».
Директива Європейського Парламенту та Ради 2001/34/ ЄС від 28 травня 2001 р. про допуск цінних паперів до офіційного лістингу на фондовій біржі і про інформацію, що повинна бути опублікована.	Рішення НКЦПФР від 14 грудня 2012 р. «Про затвердження Положення про функціонування фондових бірж».
Директива Європейського Парламенту та Ради 2004/109 від 15 грудня 2004 р. про гармонізацію вимог щодо прозорості інформації про емітентів.	Рішення ДКЦПФР від 24 грудня 2013 р. «Про затвердження Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів».
Директива Європейського Парламенту та Ради 2003/6/ ЄС від 28 січня 2003 р. про інсайдерську діяльність та маніпулювання ринком.	Рішення НКЦПФР від 5 вересня 2011 р. «Про затвердження Порядку запобігання маніпулюванню цінами під час здійснення операцій із цінними паперами на фондовій біржі».
Директива Європейського Парламенту та Ради 98/26/ ЄС від 19 травня 1998 р. щодо кліринго-розрахункової діяльності.	Рішення ДКЦПФР «Про затвердження Положення про розрахунково-клірингову діяльність».

Проблемами сучасного функціонування фондового ринку України є:

- недосконалість конкурентоспроможності фондового ринку;
- відсутність податкового стимулювання розвитку фондового ринку;
- проблема корпоративного управління ринком;
- недостатня розбудова інфраструктури фондового ринку.

При здійсненні банками інвестиційної діяльності у них виникають проблеми, які треба вирішувати на рівні держави, а саме:

- неузгодженість та незалежність рівнів банківської системи заклала підґрунтя великої кількості конфліктів та нестабільності взаємовідносин між ними;

- чинне законодавство спрямовує комерційні банки на отримання прибутку, це прирівнює їх з суб'єктами господарювання які працюють в реальному секторі економіки, нівелюючи їх сутнісну як механізму просування грошей в економіку країни;

- банківська система нашої країни знаходиться в стадії становлення, у зв'язку з цим банківські крахи неминучі;

- процес структуризації банківської системи в нашій країні характеризується діяльністю дрібних банківських структур в яких є потреба нашої економіки;

- ситуація яка пов'язана з банкрутств комерційних банків створює основу для організації інших більш якісних банківських структур, які здатні вирішувати не тільки поточні завдання, а й стратегічні, застосовуючи набір сучасних банківських інструментів.

Для покращення державного нагляду та регулювання за операціями комерційних банків на ринку цінних паперів, необхідно: розбудова вже існуючих регуляторів ринку надавши їм більшої незалежності; удосконалити чинне законодавство; створити окремі органи нагляду та регулювання.

3.2. Напрямки розвитку банківських операцій з цінними паперами

Існування конкурентного середовища впливає на розвиток інноваційних фінансових технологій та методів, які сукупно з іншими заходами забезпечують прогрес у державі.

В Україні операції комерційних банків з цінними паперами, здійснюються на недостатньому рівні. Переважно відбувається перенесення світових методик формування портфелів цінних паперів фінансово-кредитними інститутами на фондовому ринку без врахування вітчизняних реалій, це не

завжди призводить до позитивного результату.

Специфічними рисами комерційних банків, які дають їм змогу посилити їх місце на ринку цінних паперів, є:

- недосконале законодавчого щодо розмежування в банківській практиці комерційної та інвестиційної діяльності;
- ширший спектр операцій які здійснюють комерційні банки з цінними паперами в порівнянні з парабанківськими установами;
- обсяг банківських ресурсів, які спрямовуються в цінні папери;
- діяльність банків більш законодавчо врегульованою, якщо порівнювати її з функціонуванням інших фінансово-кредитних установ.

Основним аспектом, який необхідно враховувати банками при емісії цінних паперів, є погодження її з емісійною політикою та завданнями банку. Також в сучасних умовах господарювання необхідно проводити певні маркетингові процедури які є невід'ємною складовою в цій діяльності. Сьогодні банки України часто здійснюють розміщення своїх цінних паперів без вивчення попиту на них. Це призводить до незначного обсягу розміщення цінних паперів. Фінансові інструменти є важливим інструментом банківських ресурсів під час розміщення та формування портфеля фінансових інвестицій.

Кравчук І.С. вказує на те, що «розвиток андеррайтингових послуг комерційними банками доцільно здійснювати, тому що:

1. Більш повного економічного обґрунтування емісії цінних паперів (розрахунок індексу прибутковості, періоду окупності, внутрішньої норми рентабельності, рівня беззбитковості, а також чутливості проекту на основі моделювання різноманітних умов реалізації проекту).

2. Аналізу ринку щодо попиту на основні види цінних паперів та визначення найбільш прийняттого інструмента з погляду цілей емітента, його фінансового стану та кон'юнктури ринку.

3. Використання повного викупу банком випуску цінних паперів в емітента та подальше його розміщення на ринку, або часткового викупу цінних паперів із гарантією придбання непроданої частини.

4. Запровадження гнучкої системи тарифів залежно від величини пакету робіт щодо організації випуску цінних паперів» [16, с.12].

Для здійснення аналізу діяльності комерційного банку на ринку послуг зберігачів, комерційним банкам слід здійснювати постійний моніторинг наступних таких показників:

- обсяг здійснених облікових операцій;
- розмір депозитарних активів;
- рух обігу депозитарних активів;
- інші операцій, які здійснив комерційний банк, які пов'язані з обігом цінних паперів ринку.

Незважаючи на потенціал росту емісії фінансових інструментів у бездокументарній формі, до послуг зберігання, звертаються в більшості випадків великі інвестори а також торговці фінансовими інструментами. Але, акціонерами в нашій країні є велика кількість фізичних осіб. Дана ситуація є результатом приватизації, яка передбачала участь громадян у поділі власності держави, а також суб'єкти господарювання, які підлягали приватизації, здійснювали емісію лише іменних акцій. Велика кількість акціонерів є власниками невеликої кількості акцій, вони не можуть оплачувати послуги зберігачів. Клієнтами комерційного банку є емітенти документарних цінних паперів з великою кількістю акціонерів, це вимагає від банків мати розгалужену філіальну мережу для спрощення процедури перереєстрації права власності.

Як стверджує Луців Б.Л., «операції з цінними паперами дають змогу банківським установам управляти ризиками (кредитним, відсотковим, валютним, ринковим), що генерують інші банківські операції. У цьому випадку найбільш прийнятним є використання похідних фінансових інструментів (ф'ючерсів, опціонів, свопів). Запровадження у банківський ризик-менеджмент похідних цінних паперів залежить від законодавчого врегулювання порядку випуску та обігу деривативів і процедури здійснення хеджування, яке полягає в нівелюванні ризику, пов'язаного з володінням (або наміром володіти)

фінансовим інструментом шляхом укладання протилежної угоди з деривативом, який тісно або повністю від'ємна корелює з базовим активом» [23, с.68].

Також банківські установи можуть знизити ризики використовуючи різні методи управління портфелем цінних паперів, а саме застосовуючи показник дюрації - середньозважений строк до погашення фінансових інструментів з фіксованим доходом.

В процесі управління інвестиційним портфелем, застосовуючи стратегію індивідуального підбору цінних паперів, параметрами, які визначають вартість облігацій, є коефіцієнт дисконтування та вартість купона. Проблемою вітчизняних комерційних банків в процесі визначення реальної вартості цінних паперів є те, що немає єдиної чіткої методології формулювання коефіцієнта дисконтування. Ставка дисконтна за корпоративними облігаціями для розрахунку їхньої реальної вартості повинна включати в себе наступні складові:

- ставку дохідності з розміщення державних фінансових інструментів, строки погашення яких співпадають зі строками погашення корпоративної облігації;
- ставку відсотка, який може компенсувати ризик меншої ліквідності;
- ставка відсотка, який буде компенсувати нижчий кредитний рейтинг фінансового інструменту.

Вказані напрямки розвитку операцій комерційних банків з фінансовими інструментами дадуть можливість банківській системі нашої держави вдосконалити існуючі фінансові технології та приблизитися до передової світової практики менеджменту здійснення інвестиційної діяльності.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дає нам можливість зробити наступні висновки та запропонувати пропозиції, які мають прикладне значення.

1. Узагальнивши підходи науковців сутності категорії «фінансовий інструмент», можливо визначити його як продукт фінансового ринку, що має форму договору (угоди), використовується суб'єктами господарювання для залучення фінансових ресурсів.

2. Природа фінансових інструментів пов'язана з коштами. Вони є інструментом акумуляції грошових накопичень суб'єктів ринку які вони спрямовують на розширене відтворення. Система класифікації фінансових інструментів в сучасних умовах постійно вдосконалюється та модернізується, тому що це основна вимога динамічних систем, якою є фінансовий ринок. Такі перетворення пов'язані зі змінами в законодавстві, використанням досвіду розвинених країн світу, методами управління фінансовим ринком та іншими факторами.

3. Комерційні банки на ринку цінних паперів виступають у ролі емітентів, інвесторів, також надають різного види послуг своїм клієнтам: посередницькі, консалтингові та інші послуги. Емісійна діяльність комерційних банків дає їм змогу вирішувати питання пов'язані з власною капіталізацією, та дотримуватися вимог які встановлює НБУ. Якщо комерційні банки виступають у ролі інвестора, вони залучають акумульовані кошти фізичних та юридичних осіб на фондовий ринок країни, що дає можливість спрямовувати фінансові ресурси в пріоритетні галузі економіки країни.

4. Сьогодні в Україні ще триває процес становлення фондового ринку, але для його ефективного функціонування необхідно: удосконалити існуючу законодавчу базу відносно питань регулювання діяльності суб'єктів ринку цінних паперів; здійснити ефективне збільшення кількості страхових операцій на фондовому ринку, задля мінімізації ризиків для його учасників.

5. Для діяльності ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України»

характерні різні види банківської діяльності, що забезпечує банку зростання активів та його прибутковій роботі.

6. Малою є частка емісії та консалтингових послуг по ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України», які коливаються в межах 1-2%. Проте зростає частина операцій з управління за дорученнями з 8% до 12,8% та проведення розрахунків за дорученнями з 7% до 11%, тобто банк активно працює посередником на ринку цінних паперів, при цьому збільшуючи обсяги операцій з цінними паперами.

7. Обсяг операцій з цінними паперами ФХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України» на продаж становить на 2020 рік становить 180 млн. грн., а частина операцій на продаж 23%.

8. Для покращення державного нагляду та регулювання за операціями комерційних банків на ринку цінних паперів, необхідно: розбудова вже існуючих регуляторів ринку надавши їм більшої незалежності; удосконалити чинне законодавство; створити окремі органи нагляду та регулювання.

9. В процесі управління інвестиційним портфелем, застосовуючи стратегію індивідуального підбору цінних паперів, параметрами, які визначають вартість облігацій, є коефіцієнт дисконтування та вартість купона. Проблемою вітчизняних комерційних банків в процесі визначення реальної вартості цінних паперів є те, що немає єдиної чіткої методології формулювання коефіцієнта дисконтування. Ставка дисконтна за корпоративними облігаціями для розрахунку їхньої реальної вартості повинна включати в себе наступні складові: ставку дохідності з розміщення державних фінансових інструментів, строки погашення яких співпадають зі строками погашення корпоративної облігації; ставку відсотка, який може компенсувати ризик меншої ліквідності; ставка відсотка, який буде компенсувати нижчий кредитний рейтинг фінансового інструменту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абакуменко О. В., Лук'яшко П. О. Фінансові інструменти: сутність, розмаїття та роль у процесі модернізації електроенергетики. *Проблеми економіки*. 2017. № 1. С. 320–328.
2. Антонюк Л.Л. Глобалізаційний вимір інноваційного співробітництва. *Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. пр.* Вип. 65, ч. II (у 2 ч.). 2006. С. 67-68.
3. Алєйнікова Н.М. Функціонування фондового ринку України в умовах економічної нестабільності фінансового середовища. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2016. № 4 (46). С. 144-149.
4. Барінова М. Е. Запровадження та використання похідних фінансових інструментів на вітчизняному фондовому ринку. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2010. № 4. С. 7-11.
5. Боровік Л. В., Петренко В. С., Карнаушенко А. С. Роль шкільної освіти в розвитку молодіжного підприємництва. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8737> . DOI: [10.32702/2307-2105-2021.3.6](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.3.6)
6. Бурденко І. Класифікація випущених фінансових інструментів: фінансове зобов'язання чи інструмент капіталу ? *Вісник національної Академії наук України*. 2010. № 3. С. 27-29;
7. Бурденко І.М. Фінансові інструменти: особливості їх класифікації. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 4(58). С. 24-30.
8. Вовчак О.Д., Руцишин Н.М. Банківська справа. - Л.: Новий світ"2000. - 2008. - 559 с.
9. Говорушко Т. А., Ситник І. П., Уграк О. М. Теоретичні аспекти впливу фінансових інструментів на ефективність діяльності підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 7-8. С. 93-97.
10. Єльнікова, Ю. В. Механізм регулювання українського ринку похідних фінансових інструментів. *Вісник ЗНУ. Економічні науки*. – 2014. – № 1. – С. 186-

195.

11. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. – Л.: Львівська політехніка, 2005. – 714 с.

12. Закон України «Про цінні папери і фондову біржу» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-12#Text>.

13. Закон України «Про банки та банківську діяльність» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.

14. Ігнатенко А. В., Кабанов В. Г. Фінансові інвестиції на ринку нерухомості. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2006. № 11 (66). С. 32–36.

15. Карнаушенко А.С., Петренко В.С., Боровік Л.В. Сучасні тенденції та перспективи розвитку європейського ринку страхування. *Таврійський науковий вісник. Серія Економіка*. 2022. №14. С. 85-94

16. Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Основні відмінності між спільними підприємствами та іншими формами міжнародних партнерських відносин. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 1 (44). С. 101

17. Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу: “Загальна теорія зайнятості, процента та грошей” : реферат – дайджест / Дж. М. Кейнс ; Асоціація укр. банків. – Киев : АУБ, 1999. – 189с. – (Серія «Вершини економічної думки»).

18. Калинець К.С. Аналіз світового досвіду організації фондової біржі в контексті можливостей його використання в Україні. *Регіональна економіка*. 2009. № 3. С. 182-191.

19. Кравчук І.С. Розвиток андеррайтингових послуг банківським установа : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 / Тернопільська академія народного господарства. – Т. , 2004. – 20 с.

20. Корнєєв В. Регуляторні інструменти стабілізації фінансових ринків. *Фінансовий ринок України*. 2010. № 1,січень. С. 3-5.

21. Коваленко Ю. М. Інструментарій дослідження трансформацій у фінансовій діяльності. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 4. С. 51-58.

22. Ковальов В.В., Байша К.М., Фадеева К.С. Теоретична сутність оцінки інвестиційних проєктів. *Таврійський науковий вісник. Економічні науки* Випуск 96. 2016. С. 3-8

23. Ковальов В.В. Інвестиційна привабливість та методи її оцінки / В.В. Ковальов О.М. Федорчук // Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: [колективна монографія] / за ред.. Мармуль Л. О. — Херсон: Айлант, 2020. — с. 259-270

24. Лаврушин О. Похідні фінансові інструменти та операції з ними. *Фінансовий ринок України*. 2011. № 4. С. 14-16;

25. Лазик Г. Фінансові інструменти іпотечного ринку України: теоретичні основи та проблеми використання. *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції "Теорія та практика ринкових перетворень: економічний та соціальний контекст"*. Том III. Вінниця: ВІЕ ТНЕУ, 2008. С. 111–115.

26. Луців Б.Л. Банківська діяльність у сфері інвестицій. Тернопіль : Вид-во "Економічна думка", Карт-бланш, 2001. 320 с.

27. Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І. Економічний енциклопедичний словник. –Т. 2 / За ред. С. В. Мочерного. Л.: Світ, 2005. 568 с.

28. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 134 "фінансові інструменти" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-12#Text>.

29. Навроцька Н. Формування моделі українського ринку цінних паперів. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 2-11. С. 146-150.

30. Офіційний сайт Національного банку України URL: <http://www.bank.gov.ua>.

31. Петренко В. С., Карнаушенко А. С., Боровік Л. В. Факторинг: сутність, види та його переваги в фінансовій діяльності

підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9551> (дата звернення: 02.04.2023). DOI: [10.32702/2307-2105-2021.11.14](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.14)

32. Петренко В.С., Федорчук О.М., Карнаушенко А.С. Аналіз сучасного стану державної підтримки аграрних підприємств України. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 2(51). С. 93-98

33. Петренко, В., Карнаушенко, А.. Поняття краудфандингу та його роль в національній економіці. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2020, №2, 140-150. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/59>

34. Петренко В.С., Карнаушенко А.С., Шепотіло В.О. Дивідендна політика міжнародних креативних корпорацій. *Інвестиції практика та досвід*. 2021. №23. С. 38-452

35. Петренко В.С., Карнаушенко А.С., Танклевська М.С. Кредитування як основне джерело фінансування підприємництва. *Економіка та держава*. 2021. №12. С. 41-47

36. Поляк Н.П. Кредитні інструменти розвитку реальної економіки в Україні: дис. ... кандидата економічних наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Н.П. Поляк; ДВНЗ «Університет банківської справи». К., 2016. 223 с. URL: [http://ubs.edu.ua/images/PDF/disser_Polyak_15.04.new__1%20\(1\).pdf](http://ubs.edu.ua/images/PDF/disser_Polyak_15.04.new__1%20(1).pdf).

37. Підхомний О.М. Управління інвестиційними процесами на фінансовому ринку: навчальний посібник. - К.: Кондор, 2003. - 184 с.

38. Понеділко О. Інвестиційні ознаки комерційних банків та їх групування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 15. С. 4-7.

39. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2019 р. URL: <https://www.nssmc.gov.ua>;

40. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2020 р. URL: <https://www.nssmc.gov.ua>;

41. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2021 р. URL: <https://www.nssmc.gov.ua>

42. Рикова О. М. Щодо трактування економічної сутності фінансових інструментів та їх класифікації. *Економіка та держава*. 2011. № 1, січень. С. 85-87.
43. Ситник І. П. Світовий досвід ефективного використання фінансових інструментів. *Економіка АПК*. 2012. № 12. С. 71-75.
44. Силантьєв С. О. Похідні фінансові інструменти в епоху неоіндустріалізації. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 4. С. 183-191.
45. Сохацька О. Нові підходи до класифікації інструментів фінансового ринку. *Вісник ТАНГ*. 2004. №5-2. С. 14-21.
46. Танклевська Н.С., Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Ізраїльський досвід післявоєнного відновлення економіки. *Науковий вісник Льотної академії*. 2022. №6. с. 20-28
47. Унинець-Ходаківська В.П. Ринок фінансових послуг: теорія і практика: [навч. посіб.] / В.П. Унинець-Ходаківська, О.І. Костюкевич, О.А. Лятамбор. – К.: ЦНЛ, 2009. – 392 с.
48. Фінансові послуги на ринку цінних паперів України: теорія та практика: монографія / З.А. Мацук. Київ: КНЕУ, 2018. 367 с.
49. Харун О.А., Грицина Л. А. Розвитку фондового ринку України на основі світового досвіду *Інфраструктура ринку : електрон. наук.-практ. журн.* Одеса, 2019. Вип. 31. С. 698-703. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/106.pdf.
50. Чесноков В.Л. Фінансові інструменти : Навч. посібник для вузів / В.Л. Чесноков. К. : Центр учб. літ., 2008. 288 с.
51. Fedorchuk A., Petrenko V., Karnaushenko A. Innovative infrastructure as the framework for the development of regional enterprises competition. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту Серія: економіка і менеджмент*. 2019. 2 (27), с. 126-133. URL: https://suem.edu.ua/sites/default/files/2021-01/visnik_2_27_2019.pdf#page=23
52. Mokhnenko A. Human capital cost accounting in the company management system / T.Hilorme, I.Perevozova, L.Shpak, A.Mokhnenko,

Y.Korovchuk // Academy of Accounting and Financial Studies Journal. – 2019. – № 23. – Special Issue 2.

53. Mokhnenko A. Formation of account of reservoir expenses model / I.Perevozova, A.Mokhnenko, L.Mykhailyshyn, O.Stalinska, O.Vivchar // Academy of Accounting and Financial Studies Journal. – 2019. – № 23. – Special Issue 2.

54. Mokhnenko A. Identification of Efficiency Factors for Control over Information and Communication Provision of Sustainable Development in Higher Education Institutions / I.Gontareva, M.Borovyk, V.Babenko, I.Perevozova, A.Mokhnenko // WSEAS Transactions on Environment and Development. – 2019. – № 15. – P. 593-604.3

55. Mokhnenko A. Integration of the supply chain management and development of the marketing system / I.Perevozova, L.Horal, A.Mokhnenko, N.Hrechanyk, A.Ustenko, O.Malyuka, L.Mykhailyshyn // International Journal of Supply Chain Management. – 2020. – № 9. – Issue 3. – P. 496-507.

56. Mokhnenko A. Mathematical-Logistic Model of Integrated Production Structure of Food Production / A.Mokhnenko, V.Babenko, O.Naumov, I.Perevozova, O.Fedorchuk // CEUR Workshop Proceedings, 2020, Volume 2732, P. 446-454.

57. Mokhnenko A. Modeling of economic security of the enterprise at change of investment maintenance / S.Bondarenko, H.Tkachuk, I.Klochan, A.Mokhnenko, I.Liganenko, V.Martynenko // Studies of Applied Economics. – 2021. – № 39(7).

58. Mokhnenko A. Innovative Paradigm of Management Accounting and Development of Controlling in the Entrepreneurship / A.Sakun, I.Perevozova, O.Kartashova, O.Prystemskyi, A.Mokhnenko // Universal Journal of Accounting and Finance. – 2021. – Vol. 9, №4.

59. Мохненко А.С. Стратегія розвитку регіонального газотранспортного підприємства / А.Мохненко, К.Мельникова, О.Федорчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – Херсон, 2018. – № 32. – С. 91-94.

60. Мохненко А.С. Управління конкурентоспроможністю підприємства на основі застосування системного підходу / А.Мохненко, О.Федорчук,

О.Протосвіцька / Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту – Черкаси, 2018. – № 2 (25). – С. 13-25.

61. Mokhnenko A. Software economy as a vector of management of innovative infrastructure of the region / A.Mokhnenko, O.Fedorchuk, K.Melnikova // Вісник Хмельницького національного університету. Серія "Економічні науки". – Хмельницький, 2019. – № 5. – С. 7-10.

62. Мохненко А.С. Особливості корпоративної культури на ІТ-підприємствах в сучасних умовах ведення бізнесу / А.Мохненко, К.Мельникова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – Херсон, 2021. – № 42. – С. 45-49.

63. Мохненко А.С. Модель організаційно-економічного механізму логістичної системи підприємства / А.С. Мохненко, О.Б. Наумов, О.О. Чмут // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – Херсон, 2023. – № 48. – С. 45-49.

64. Мохненко А.С. Аналіз ефективності функціонування підприємств продовольчої сфери / А.С. Мохненко, О.М. Федорчук, О.І. Протосвіцька // Обліково-аналітичне забезпечення й оподаткування розвитку суб'єктів агробізнесу та сільських територій: колективна монографія. – Херсон: Айлант, 2019. – С. 223-235.

65. Mokhnenko A. Concept of sustainable development of the food sector enterprises in the competitive environment / A. Mokhnenko, O. Fedorchuk, O. Protosivitska // Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine: monograph; edited by Khudolei V., Ponomarenko T. – Prague: OKTAN PRINT s.r.o., 2019. – С. 123-141.

66. Мохненко А.С. Інвестиційно-інноваційне забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємств / А.С. Мохненко, О.М. Федорчук, О.І. Протосвіцька // Розвиток підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища: управління, реалізація та перспективи: колективна монографія; за ред. Шарко М.В. – Херсон: ФОП Вишемирський В.С., 2019. – С. 227-243.

67. Мохненко А.С. Підвищення економічної ефективності підприємств в умовах євроінтеграційних процесів / А.С. Мохненко // Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: колективна монографія. – Херсон: Айлант, 2020. – С. 187-200.

68. Mokhnenko, A. Partner relationship assessment methodology / I.Perevozova, N.Daliak, A.Mokhnenko, T.Stetsyk, V.Babenko // International Conference on Distributed Sensing and Intelligent Systems (ICDSIS2020): (Agadir, Morocco 01-03 February 2020). – Agadir, 2020.

69. Мохненко А.С. Оцінка конкурентоспроможності підприємств агропромислового сектору економіки / А.С. Мохненко // Сучасний стан та пріоритети розвитку системи обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів господарювання агропромислового сектору економіки: монографія. – Херсон: Айлант, 2018. – С. 158-167.

70. Мохненко А.С. Підвищення економічної ефективності підприємств в умовах євроінтеграційних процесів / А.С. Мохненко // Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: колективна монографія. – Херсон: Айлант, 2020. – С. 187-200.

71. Mokhnenko A. Development of a regional marketing system / A.Mokhnenko, I.Perevozova // 3rd International Conference on Economic Research (ECONALANYA2019): (Alanya, Turkey 24-25 October 2019). – Alanya, 2019.

72. Мохненко А.С. Формування системи забезпечення зовнішньоекономічної діяльності газотранспортного підприємства / А.С. Мохненко // Структурна модернізація економіки: прогностичні сценарії та перспективи розвитку регіону: монографія. – Херсон: ПП "Вишемирський", 2018. – С. 276-284.

73. Мохненко А.С. Інвестиційно-інноваційне забезпечення

конкурентоспроможного розвитку підприємств / А.С. Мохненко, О.М. Федорчук, О.І. Протосвіцька // Розвиток підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища: управління, реалізація та перспективи: колективна монографія. – Херсон: ФОП Вишемирський В.С., 2019. – С. 227-243.

74. Мохненко А.С. Маркетинг як інструмент ефективного функціонування логістичної системи підприємства / А.С. Мохненко, О.О. Чмут // Маркетинг у підприємництві, біржовій діяльності та торгівлі в smart-суспільстві: управлінський, інноваційний та методичний виміри: колективна монографія / За наук. ред. І. В. Перезової. – Львів: Видавець Кошовий Б.-П.О., 2023. – С. 136-160.

75. Мохненко А.С. Organizational and economic mechanism for the development of an enterprise in the IT-sphere / А.С. Мохненко, О.О. Чмут, А.А. Романов // Стратегічні пріоритети розвитку економіки, менеджменту, сфери обслуговування та права в умовах інтеграційних процесів: міжнар. наук.-прак. конф. (м. Івано-Франківськ, 03-04 листопада 2022 р.). – Івано-Франківськ, 2022. – С. 281-282.

76. Мохненко А.С. Організаційно-економічний механізм управління сталим розвитком підприємства / А.С. Мохненко, О.О. Чмут // Сталий розвиток економіки, суспільства та підприємництва: міжнар. наук.-прак. конф. (м. Івано-Франківськ, 27-28 квітня 2023 р.). – Львів, 2023. – С. 281-282.

ДОДАТКИ

Додаток А

Класифікація фінансових інструментів

Класифікаційна ознака	Вид фінансового інструменту	Характеристика фінансового інструменту
За видами фінансових ринків	Інструменти кредитного ринку	Гроші та розрахункові документи
	Інструменти фондового ринку	Різноманітні цінні папери
	Інструменти валютного ринку	Національна та іноземна валюти, розрахункові валютні документи, окремі види цінних паперів
	Інструменти страхового ринку	Страхові послуги
За характером фінансових зобов'язань	Інструменти без подальших фінансових зобов'язань	Інструменти, які є предметом здійснення самої фінансової операції, і при їх передачі продавці не несуть додаткових фінансових зобов'язань
	Боргові фінансові інструменти (інструменти позики)	Інструменти, які характеризують кредитні стосунки між їх покупцем і продавцем та зобов'язують боржника погасити у передбачені строки їхню номінальну вартість і сплатити додаткову винагороду у формі відсотка
	Пайові фінансові інструменти (титули власності)	Інструменти, які підтверджують право їхнього власника на частку в статутному капіталі їх емітента і на отримання відповідного доходу
За пріоритетною значущістю	Первинні фінансові інструменти (інструменти першого порядку)	Інструменти, які характеризуються їх випуском в обіг первинним емітентом і підтверджують прямі майнові права або відносини кредиту
	Похідні (інструменти другого порядку, або деривативи)	Інструменти, які підтверджують право або зобов'язання їхнього власника купити або продати первинні фінансові інструменти або реальні активи, що обертаються, на заздалегідь визначених умовах у майбутньому
За гарантованістю рівня дохідності	З фіксованим доходом	Інструменти, які мають гарантований рівень дохідності при їх погашенні
	З невизначеним доходом	Інструменти, рівень дохідності яких може змінюватися залежно від фінансового стану емітента
За рівнем ризику	Безризикові	Інструменти, диверсифікований ризик яких дорівнює нулю
	З низьким рівнем ризику	Інструменти, диверсифікований ризик яких зведений до мінімуму (короткострокові ОВДП, ОЗДП)
	З помірним рівнем ризику	Інструменти, диверсифікований ризик яких відповідає середньоринковому
	З високим рівнем ризику	Інструменти, диверсифікований ризик яких істотно перевищує середньо ринковий
	З найвищим рівнем ризику	Інструменти, які використовуються для здійснення спекулятивних операцій
За рівнем регулювання	Емісійні	Інструменти, що посвідчують однакові права їхніх власників у межах одного випуску стосовно особи, яка бере на себе відповідні зобов'язання (емітент); їх випуск відбувається з дозволу та під контролем НКЦПФР
	Неемісійні	Інструменти, які емітент видає конкретному набувачу; при їх випуску не вимагається здійснювати реєстрацію емісії

